

ВИПРОБУВАННЯ СОРТІВ В УКРАЇНІ: МИНУЛЕ І СУЧАСНЕ

А.Б. Андрющенко, К.М. Кривицький, кандидати біологічних наук
Український інститут експертизи сортів рослин

" Селекція це еволюція, що
створюється волею людини."

М.І. Вавилов
Сорт-продукт інтелектуальної
діяльності людини.

Вступ. Цілі, завдання та функції сортовипробування обґрунтовані тим, що використання у виробництві найурожайніших та найякісніших сортів сільськогосподарських культур є могутнім і дешевим заходом збільшення валового збору і покращання їхньої якості.

Сорт є біологічною основою інтенсивного землеробства, носієм багатьох цінних біологічних і господарських властивостей та ознак, йому належить важлива роль у системі заходів з підвищення ефективності землеробства та географічного розповсюдження.

В умовах ринкових відносин одним з важелів гарантії прав товаровиробника сільськогосподарської продукції і сировини є Державний реєстр сортів рослин та Реєстр патентів України.

Сортову політику держави формує Державна служба з охорони прав на сорти рослин. Ступінь задоволення вимог (потреб) внутрішнього та зовнішнього ринків сортовими ресурсами визначає базовий потенціал агропромислового комплексу.

За оцінками міжнародних експертів сортові ресурси України відповідають кращим світовим стандартам. Навіть за різкого зниження обсягів вапнування і гіпсування, використання органічних та мінеральних добрив, обмеження засобів захисту рослин за рахунок лише високого потенціалу сортових ресурсів отримано приріст урожайності буряку цукрового до 40 ц/га, соняшнику ~6, кукурудзи ~ 4, озимих ячменю та жита 3 і 2 ц/га відповідно. Недопущено різкого спаду продуктивності інших культур.

За останні 10 років фактично завершено сортозаміну озимих пшениці, жита та ячменю і ярих зернових культур, що забезпечило додаткове отримання з кожного гектара від 12 до 19 центнерів зерна. Однак старими, а це означає менш продуктивними сортами, зайнято від 10% (кукурудзи) до 88%(буряку цукрового) посівних площ. На цьому держава втрачає мільйони тонн сільськогосподарської

продукції.

Аграрна стратегія розвинених країн базується на максимальній реалізації біологічного потенціалу сучасних сортів. Матеріально-технічні ресурси є тільки допоміжним чинником з управління формуванням продуктивності сільськогосподарських культур. Вирішальна роль у цьому належить генетичним особливостям сорту та його чутливості до умов вирощування. Це підтверджують і врожаї сільськогосподарських культур на сортовипробувальних станціях, які на 25-35% вищі від інших категорій господарств.

Основними критеріями добору сортів є їхня пластичність, ступінь зимо- та холодостійкості, толерантності і стійкості до шкідливих організмів, екстремальних чинників довкілля. Саме такі сорти заносяться до Реєстру і рекомендуються для поширення.

Історичні етапи сортовипробування. Стихійне сортовипробування почалося із зародження землеробства. Хлібороб добирав цінніші види рослин, а серед них - кращі екземпляри для насіння і розмноження.

Офіційним початком сортовипробування можна вважати 1707 рік, коли за Указом Петра I були створені "аптекарські городи" для культивування і збирання лікарських рослин, зокрема, в Лубнах на Полтавщині.

Спроби порівняльного сортовипробування, визначення цілеспрямованого вирощування сортів у місцевих умовах існували у першій половині XIX сторіччя. Випробовувались місцеві та іноземні сорти на дослідних полях Харківського товариства сільського господарства, Полтавському дослідному полі, у ботанічних садах, сільськогосподарських товариствах та у деяких поміщицьких господарствах.

Історія випробування сортів на Полтавщині розпочалася у 1886 р. з результатів першого конкурсного випробування сортів пшениці озимої, жита озимого та пшениці ярої. У ті часи на Полтавщині основний хліб давала не озима, а яра пшениця. У селянських і поміщицьких господарствах сіяли 32% пшениці ярої, 32% жита озимого і понад 9% пшениці озимої. Висівали місцеві сорти пшениці озимої: Червоноколоса остиста, Полтавка, Гирка, Сандоморка, Тейка, Високолистівка та інші.

У 1909 р. випробування сортів польових культур розпочали Одеська та інші дослідні станції. У системі Наркомзему та Всеукраїнського товариства насінництва випробування сортів розпочалося у 1923 р. На Дніпропетровщині у 1924 р. створюється перший сортовипробувальний пункт "Наdejда". Щорічно закладались досліди з сортовивчення пшениці, вівса, ячменю, проса та інших культур. У результаті п'ятирічного випробування виявлено, що сорт

пшениці ярої м'якої Лютесценс 62 забезпечив урожайність 9,6 ц/га, що на 1,6 ц/га, або на 17% перевищувало сорт Мелянопус 69. Згодом (у 1925 р.) за ініціативою М. І. Вавилова організовано Валківську дільницю дослідного поля "Марефа" на Харківщині. Закладено досліди з вивчення сортів овочевих культур (1931 р.) при Ворошиловградському (Луганському) сільськогосподарському інституті. У 1932 р. на базі радгоспу "Овочевий" Дніпропетровського району м. Херсона було створено одну з найстаріших на Україні спеціалізованих держсортодільниць з випробування овочевих культур і картоплі. Протягом майже 60 років на цій дільниці всебічно вивчалися сотні сортів.

Мережа випробування сортів СРСР до 1931 р. поділялась на північну та південну. Україна входила у південну мережу. Тут було 17 дільниць, які працювали під керівництвом завідувача Бюро ведення та розповсюдження сортів В.В. Таланова. У 1931 р. південна і північна мережі були об'єднані, а у Всесоюзному інституті рослинництва створено Відділ єдиної державної мережі випробування сортів рослин. У подальшому вона розширювалася, збільшувалась кількість сортодільниць і випробуваних культур та сортів. За десять років (1924 -1934 рр.) мережа сортодільниць зростає від 24 до 365, кількість випробуваних культур від 3 до 127, а кількість сортів - від 178 до 1964.

Українська сортомережа у 1932 р. об'єднується з Відділом випробування сортів Всесоюзного інституту рослинництва (ВІР). Постановою Раднаркому СРСР "Про заходи з покращення зернових культур" у 1937 р. при Наркомземі СРСР створюється Державна комісія по сортовипробуванню зернових культур. У різних ґрунтово-кліматичних зонах організовано 1055 державних сортодільниць, по одній на 2-3 райони. В областях, краях та республіках було організовано інспектури Держкомісії, через які здійснювалося керівництво науково-виробничою роботою сортодільниць, їхнє фінансування та матеріально-технічне забезпечення.

Працювати було дуже тяжко. Хоч на одного робочого коня чи вола припадало 1,4 га ріллі, та одним плугом потрібно було зорати 24,3 га із середньою нормою виробітку за робочий день 0,5 га. Це свідчить про те, що плуги в роботі були цілодобово, а люди, коні і воли працювали у 2-3 зміни. Не кожна дільниця мала культиватори, сівалки, жатки, молотарки, віялки, сортувалки зерна. Збирання врожаю, обмолочування та очищення насіння виконувались переважно вручну.

Перед Великою Вітчизняною війною на території України налічувалось 150 сортодільниць з випробування сортів зернових, олійних культур і трав, вивчення сортової агротехніки та стійкості сортів до хвороб і шкідників за штучного зараження. Усі сортодільниці

були забезпечені технікою, транспортом, лабораторним обслуговуванням, висококваліфікованими кадрами, використовувались травопільні сівозміни з належними попередниками під культури, що випробовувались. Ці заходи забезпечили вже у 1938 р. перше сортове районування. У цьому ж році Раднарком СРСР затвердив склад Державної комісії з випробування сортів зернових культур.

Під час окупації України державна система сортовипробування була значно зруйнована, її майно розграбоване.

Колективами сортостанцій і діляниць, наприклад Харківщини, проведено велику роботу з об'єктивної оцінки сортів різних с.-г. культур. Випробувано біля 6000 сортів 80 культур. Запропоновано до впровадження у виробництво понад 330 сортів, що становить лише 5, 9% від випробуваних. Це свідчить про те, що переважна кількість сортів не витримує конкуренції порівняно зі стандартними сортами (умовними стандартами) і знімається з випробування або не заноситься до Реєстру (табл.1).

Таблиця 1

Наслідки Державного сортовипробування
у Харківській області з першої половини XIX ст.

Культура	Випробувано сортів	Рекомендовано сортів до поширення	% до випробуваних	Найкращі сорти	
				назва	урожайність, ц/га
1	2	3	4	5	6
Пшениця озима	749	15	2	Донецька 48	80,0
Жито озиме	147	7	4,8	Харківське 88	78,0
Пшениця фа	187	7	3,7	Харківська 23	40,0
Ячмінь ярий	350	14	4,0	Одеський 131	70,0
Овес	118	5	4,2	Полонез	57,6
Просо	175	8	4,6	Харківське 57	45,3
Г речка	103	5	4,9	Астра	31,9
Горох	200	9	4,5	Харківський 57	45,0
Кукурудза	686	31	4,5	Дніпровська 288 СВ	114,0
Соняшник	327	17	5,2	Одеський 123	37,8
Буряк цукровий	310	14	4,5	Слов'янський ЧС 94	683,0

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6
Картопля	208	20	9,6	Невська	584,0
Буряк кормовий	73	5	6,8	Тімірязівський 87	680,0
Огірок	135	11	8,1	Леон	527,0
Помідор	252	20	7,9	Флора	741,0
Цибуля	102	15	14,7 ¹	Луганська	578,0
Капуста	131	9	6,9	Ярославна	993,0

Заслуговує на увагу ріст генетичного потенціалу нових сортів на прикладі дослідів Магдалинівської ДСДС Дніпропетровської області (табл. 2).

Таблиця 2
Генетичний потенціал урожайності сортів рослин

Культура	Районовані сорти, рік районування (занесення до Реєстру)	Урожайність, ц/га	Приріст урожаю	
			ц/га	%
Пшениця озима	1945 - Українка 246	13,0		
	2000-Скіф'янка	72,5	59,5	550
Ячмінь ярий	1945- Грушевський 2000	17,3	42,1	340
	- Донецький 14	59,4		
Соняшник	1945 - Жаданівський	18,1		
	2000 - Одеський 122	38,1	20	210
Буряк цукровий	1945- Романський 06	262		
	2000 - Білоцермвський ЧС 90	612	350	230

Такі показники є характерними і для інших культур у системі Державного сортовипробування України.

За післявоєнні роки в сортомережі Дніпропетровської області проведено польову експертизу тисяч нових сортів, а районовано лише десятки. Так, за 1945-2000 рр. з найпоширеніших в області зернових культур (пшениця озима, ячмінь ярий, кукурудза) випробувано у сортомережі близько 3000 сортів, районовано - 81, тобто 2,7%.

Після війни мережа Державного сортовипробування значно розширюється за рахунок створення сортодільниць на території західних областей країни.

Наказом Міністерства сільського господарства СРСР № 43 від 3.03.54 р. Кримська Державна обласна інспектура та сортостанції

підпорядковуюються інспектурі Державної комісії по Українській РСР (плодово-ягідні та виноград). У різних ґрунтово-кліматичних зонах розміщено 23 сортодільниці, вони мали різні напрями діяльності, починаючи з комплексних, які досліджують понад 15 культур, і закінчуючи спеціалізацією з тютюну та винограду.

В сортодільницях вивчаються особливості агротехніки вперше зареєстрованих та перспективних сортів. У 1991 р. Кримська область набуває статусу Автономної Республіки, яка входить до складу України. Сьогодні Центру експертизи сортів Автономної Республіки Крим (АРК) підпорядковано Красногвардійська державна сортовипробувальна станція та 6 опорних пунктів.

Щорічно Центр експертизи сортів рослин АРК проводить сортовипробування приблизно 1100 сортів майже 100 різних видів рослин. У Криму вивчаються субтропічні культури: хурма, маслина, фейхоа, ківі і нові лікарські рослини: розторопша, розмарин, змієголовник та інші.

У 1951 р. уперше за роки роботи Держкомісії проведено районування нових та зняття з районування застарілих і низьковрожайних сортів.

За наказом МСГ у червні 1953 р. до Укрінспектури приєднали, існуючу з 1945 р. інспектуру Держкомісії із сортовипробування технічних культур в Україні, після цього вона стала називатися Інспектурою Держкомісії по випробуванню сортів сільсько-господарських культур УРСР.

У лютому 1956 р. Укрінспектура Держкомісії розпочала випробування сортів овочевих культур і картоплі, а з початку 1966 р. - плодово-ягідних культур і винограду при МСГ України. Мережа державного випробування сортів складалася з 296 сортодільниць, розміщених у всіх областях України, та 25 обласних інспектур.

За спеціалізацією сортодільниці розподілялися таким чином:

комплексних - 151;

спеціалізованих - 145, зокрема овочевих - 48. бурякових - 5, плодово-ягідних - 48, тютюну - 3, ефіроолійних - 2, рису - 2, квітів - 2, порід шовковичного шовкопряда - 4.

Для оцінки стійкості сортів до хвороб та шкідників створено 7 ентомо-фітопатологічних сортодільниць. На виробничій базі колгоспів працювало 212, на базі радгоспів та науково-дослідних установ - 76 і на самостійній виробничій базі - 8 сортодільниць.

Таким чином, Держкомісія по випробуванню сільсько-господарських культур випробовувала всі культури, що вирощувалися в Україні.

З 1960 р. в СРСР, як і в інших країнах-учасницях Економічного Союзу соціалістичних країн, було організовано міжнародне

випробування єдиних наборів кращих сортів основних сільськогосподарських культур селекції цих країн. Таке випробування проводилось за прийнятою у кожній країні методикою державного сортовипробування. У 1966 р. в системі Держкомісії СРСР випробовувалось 138 сортів іноземної селекції.

У 1986-1999 рр. до Держкомісії України на випробування було заявлено 2323 сорти дев'яти основних груп культур, із них 728 - іноземної селекції. У 1991-1995 рр. відповідно 2981 і 1684, а за період 1986-1995 рр. знято з випробування 3758 сортів, зокрема 2280 іноземних.

За останні роки в Україні спостерігається збільшення кількості випробуваних сортів, зростають обсяги випробування сортів вітчизняної селекції. Але кількість, як правило, знаходиться у протиріччі з якістю. У процесі сортовивчення виявлено тенденції зниження якості селекціонованих сортів пшениці: вміст білка знизився на 2%, клейковини на 4%, зимостійкість - у 1,5 раза. Про якість нових гібридів кукурудзи говорить той факт, що у випробуванні їх знаходяться сотні, реєструються десятки, а вирощуються одиниці. Причини також криються і в недоліках системи насінництва.

У системі сортовипробування, можливо, як ні в якій іншій галузі, простежується взаємозв'язок між кількістю та якістю, як поняттям однорідним. Чим більше місць випробувань, тим об'єктивніша оцінка. Але з метою економії державних коштів випробування сортів може бути до деякої міри скорочене у географічному плані й актуалізацією спеціалізації відповідно до агроекономічного районування території України на 5 зон, 8 провінцій і 2 підзони.

1. Полісся	3. Степ
2. Лісостеп	3.1 Північна підзона
2.1 Західна провінція	3.2 Південна підзона
2.2 Центральна провінція	3.3 Донецька провінція
2.3 Лівобережна висока провінція	3.4 Сухостепова зона
4. Зона Українських Карпат	5. Зона гірського Криму
4.1 Передгірна провінція	5.1 Передгірна лісостепова провінція
4.2 Закарпатська низинна провінція	5.2 Провінція південного берега

Важливим напрямом діяльності Держсортслужби є прийняття рішень щодо реєстрації сортів переважної кількості видів лише за даними заявника.

Зміни відбулися у зв'язку зі вступом України в UPOV (Міжнародний Союз з охорони нових сортів), розширилася робота з експертизи на відмітність, однорідність та стабільність (ВОС-тест). Експертизі сортів на ВОС мають підлягати всі види рослин, що вирощуються в Україні.

Україна приєдналася до Міжнародної Конвенції з охорони нових сортів рослин 3 листопада 1995 р. Відповідно до Закону України "Про приєднання України до Міжнародної Конвенції" Україна почала реалізовувати виконання вимог Угоди з Товариством аспектів прав інтелектуальної власності (Угода ТРІПС), що є необхідною передумовою членства України у Світовій Організації Торгівлі.

В Україні набуває актуальності створення інституту сортовивчення, установи яка мала б зосередити увагу на розробці державної політики формування сортових ресурсів, пріоритетності розвитку селекційних напрямів, регулюванні та контролі за сортовою чистотою. Уряд своїм розпорядженням від 15 вересня 2001 р. за №1438-Р одним з першочергових заходів визначив потребу створення Українського інституту експертизи сортів рослин.

Дуже важливою є проблема підтримки державою авторської праці селекціонера, зміни його ставлення до сортовипробування. Випробування сортів є продовженням селекційного процесу, ланкою, що об'єднує науку з виробництвом. Увесь процес випробування сорту пов'язаний з науково-виробничою діяльністю, а проведення дослідів на патентоздатність, тобто експертиза на відмітність, однорідність та стабільність - це вищий ступінь наукової діяльності.

Нові підходи до поняття про сорт, світовий досвід його охорони спонукали уряд України зробити відповідні кроки у нормативно-правовому, науковому, методичному, юридичному, міжнародному аспектах системи випробування та охорони прав на них. Саме тому Кабінет Міністрів України прийняв Постанову № 714 від 1.06.2002 р. "Про утворення державної служби з охорони прав на сорти рослин та Українського інституту експертизи сортів рослин" шляхом реорганізації Державного центру сертифікації, ідентифікації та якості сортів рослин Державної комісії по випробуванню та охороні сортів рослин і підпорядкування його новоутвореній службі з охорони прав на сорти рослин.

Держсортслужба, створений та підпорядкований їй Український інститут експертизи сортів рослин (далі Інститут), філіали, інспекції з охорони прав на сорти рослин, державні сортодослідні станції, опорні пункти, лабораторії та інші заклади експертизи представляють державну систему охорони прав на сорти рослин.

Основними напрямками діяльності Держсортслужби є: прийняття заявок на сорти рослин, проведення їх експертизи, ухвалення рішень щодо них;

ведення Державного реєстру заявок на сорти рослин, Державного реєстру прав власників сортів рослин, Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні, та забезпечення проведення державної реєстрації заявок, патентів і сортів;

видання дозволу на ввезення для наукових цілей незареєстрованих в Україні сортів рослин;

організація та здійснення державного випробування сортів рослин з метою визначення придатності для поширення їх в Україні;

здійснення державного контролю за набуттям прав на сорти рослин та їхньою реєстрацією і реалізацією;

забезпечення державного контролю і нагляду за збереженістю сортів рослин, реєстрацією ліцензійних договорів на їх використання та виплатою авторської винагороди;

проведення державної науково-технічної експертизи сортів рослин, як об'єктів інтелектуальної власності;

здійснення контролю за додержанням юридичними і фізичними особами законодавства з питань охорони прав на сорти рослин.

Український інститут експертизи сортів рослин у своїй діяльності керується Законом України "Про охорону прав на сорти рослин", який набув чинності з січня 2002 р. Цей Закон регулює майнові й особисті немайнові відносини, що виникають у зв'язку з набуттям, здійсненням та захистом прав на сорти рослин.

З огляду на те, що сорт - це особлива форма інтелектуальної власності, як специфічний об'єкт права, вимагає застосування особливих науково-технічних методів експертизи. Ця специфіка полягає у проведенні глибоких біологічних досліджень у конкретному нормативно-правовому полі.

Інститут, здійснюючи державну науково-технічну експертизу у сегменті біологічних і правових досліджень щодо набуття права на сорт рослин та його поширення в Україні, забезпечує реалізацію державної політики з формування сортових ресурсів та ефективного функціонування ринку сортів та насіння.

Відповідно до законів України "Про охорону прав на сорти рослин" і "Про приєднання України до Міжнародної Конвенції по охороні сортів рослин" формальна і кваліфікаційна експертизи нових сортів рослин в Україні здійснюються у двох основних напрямках: визначення придатності сортів для поширення в Україні та підтвердження їх патентоздатності.

Патентоздатність нових сортів, потребує створення національних методик з експертизи на відмітність, однорідність і стабільність сортів майже 400 видів рослин, селекція яких ведеться як в Україні, так і за її межами. Добір національних сортів-еталонів, створення довідково- інформаційної бази з питань правової охорони сортів рослин передбачають наявність високого наукового потенціалу новоствореного закладу.

У відділах і лабораторіях Інституту працює біля 120 співробітників, зокрема, 3 доктори, 19 кандидатів наук. Новітнє технічне оснащення

підрозділів Інституту, його сортодослідних станцій, філій, державних обласних центрів експертизи, наявний склад виконавців здатні забезпечити на високому науковому рівні дослідження, передбачені Перспективним планом науково-дослідних робіт Українського інституту експертизи сортів рослин. Статутом Українського інституту експертизи сортів визначено основний напрям діяльності - виконання прикладних та фундаментальних науково-дослідних робіт

В Інституті виконується великий обсяг аналітичної роботи з опрацювання даних сортовипробування з 25 регіональних центрів, 80 сортодослідних станцій, де щороку закладається понад 60 тисяч сортодослідів з 81 виду сільськогосподарських культур і понад 300 декоративних, лікарських та ефіроолійних культур.

Приділяється особлива увага розробці й удосконаленню методики кваліфікаційної експертизи сортів рослин.

Постійно видається витяг з Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні і Каталоги сортів за групами культур.

Станом на 2005 р. Держсортслужбою затверджено список з 4261 сорту, придатних для поширення в Україні, 196 сортів визнано перспективними. Щороку Держсортслужбою затверджується близько 1500 охоронних документів на сорти рослин (авторських свідоцтв і патентів).

Міжнародні зв'язки. Міжнародний Союз з охорони нових сортів рослин (UPOV), заснований Міжнародною Конвенцією з охорони нових сортів рослин ("Конвенція UPOV"), підписаною в Парижі у 1961 р. Конвенція набула чинності у 1968 р. та переглядалася в Женеві у 1971, 1978 та 1991 рр.

Україна є 26-ю державою-членом УПОВ з 56 держав-членів, яка приєдналася до Конвенції 1978 р.

Набувши членства в УПОВ, держава заявляє про свої наміри охороняти права селекціонерів на основі принципів, визнаних та підтриманих у міжнародній спільноті. Членство в УПОВ дає державі можливість ділитися власним досвідом та використовувати досвід інших держав-членів Союзу, вносити свій вклад у розвиток світової селекції. Основною діяльністю УПОВ є сприяння розвитку міжнародної гармонізації та співпраці між державами-членами Союзу, а також надання допомоги країнам у формуванні законодавств з охорони сортів рослин.

Як наслідок, це сприяло приєднанню України до Міжнародної федерації з торгівлі насінням (FIS), з 1996 р. Інтереси України у FIS представляє об'єднання "Насіння України".

Подальше становлення вітчизняної селекції і насінництва, вихід на міжнародний ринок, підвищення конкурентоздатності українського

насінного матеріалу неможливе без участі нашої держави у Міжнародній асоціації з контролю за якістю насіння (ISTA) і Міжнародній організації економічної співпраці та розвитку (OECD) з питань сортової сертифікації.

Набуття сортом міжнародного охоронного права у межах УПОВ забезпечить селекціонерів гарантоване державою авторське та майнове право, що дасть змогу акумулювати кошти на створення нових сортів для підвищення ефективності та конкурентоздатності національної селекції.

Для проведення дослідів із сортовипробування Інститут має в своєму розпорядженні 20674 га землі, із них 19303 га сільськогосподарських угідь, і 18412 га ріллі. До складу Держсортслужби входить 26 регіональних центрів з експертизи сортів рослин, 97 дослідних станцій та опорних пунктів, у розпорядженні яких 634 трактори, автомобілів 308, комбайнів 348, зерноочисних машин 304. Повністю забезпечено потреби у культиваторах, плугах, розкидачах добрив, обприскувачах та іншій техніці.

Начальники регіональних центрів та директори дослідних станцій мають понад 20 років стажу роботи у мережі, понад 25 років працює 52 фахівці, понад 30 років - 28, а 5 - понад 40. За останні роки захищено 4 і готується 10 кандидатських дисертацій, теми яких пов'язані безпосередньо із сортовивченням, поліпшенням методичних положень щодо експертизи сортів, трактування норм і правил стосовно охорони прав селекціонера.

Висновки.

1. Від створення за Указом Петра I "аптекарських городів" (1707 р.) до сьогодні сортовипробування в Україні набуло статусу Державної служби з охорони прав на сорти рослин, основна діяльність направлена на:

- організацію та здійснення державного випробування сортів рослин з метою визначення придатності для поширення їх в Україні;
- здійснення державного контролю за набуттям прав на сорти рослин та їхньою реєстрацією і реалізацією;
- проведення державної науково-технічної експертизи сортів рослин як об'єктів інтелектуальної власності;

2. Наукова спрямованість діяльності Держсортслужби, підвищення вимог до експертизи сортів рослин, формування сортових ресурсів країни, вступ до міжнародних організацій у сфері сортовивчення і сортовипробування, створення Українського Інституту експертизи сортів рослин, сортодослідних станцій, філіалів, опорних пунктів, визнання сорту як продукту інтелектуальної праці,

прийняття Закону України "Про охорону прав на сорти рослин" і численних нормативно-правових актів у цій сфері безперечно говорить про необхідність і важливість Держсортслужби у забезпеченні, харчової і сировинної безпеки України.

Використана література:

1. Архівні документи Держкомісії по випробуванню сортів рослин (1956-2000 рр.).
2. Закон України "Про охорону прав на сорти рослин" від 17.01.2002 р. № 2986- III.
3. Международная конвенция по охране новых сортов растений/Международный Союз по охране сортов растений (UPOV). - Женева, 1997. - 26 с.
4. Довідник по захисту польових рослин. - К.: "Урожай", 1993 - 89 с.

УДК 347.77.028:633.63.(091) (477)

Андрющенко А.В., Кривицький К.М. Випробування сортів в Україні: минуле і сучасне / Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. - 2005. - № 2. - С. 156-168.

У статті викладено шляхи становлення і розвитку післявоєнного відтворення, реорганізація і діяльність сортовипробувальної мережі майже за 80 років свого існування.

Ключові слова: сорт, сортові ресурси, охороноздатність, експертиза, селекціонер, Державний реєстр сортів рослин.

УДК 347.77.028:633.63.(091) (477)

Андрющенко А.В., Кривицький К.Н. Испытание сортов в Украине: прошлое и настоящее / Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. - 2005. - № 2. - С. 156-168.

В статье изложен путь организации и развития, послевоенного возрождения, реорганизация и деятельность сортоиспытательной сети почти за 80 лет своего существования.

УДК 347.77.028:633.63.(091) (477)

Andrushenko A., Kryvytskyi K. The past and actual Plant Variety Examination in Ukraine / Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. - 2005. - № 2. - С. 156-168.

The Article states forth the ways of post-war reproduction establishment and development, reorganization and activity of the Plant Variety Examination network almost during 80 years of its existence